

Mötesdeltagare!

Över hela Norden demonstrerar vi idag gemensamt för fred och nedrustning. Vi demonstrerar mot krigets fasa och för fredens möjligheter.

Allt fler människor inser att kampen för freden är en kamp för vår gemensamma överlevnad. Ty vi börjar mer och mer komma till klarhet om vad ett kärnvapenkrig i praktiken skulle innebära.

Grundläggande fakta har varit kända sedan länge. Supermakterna har tillsammans mellan 40.000 och 50.000 kärnvapen. Rustningskostnaderna i världen uppgår till 650 miljarder dollar. Antalet kärnvapenprov ökar snarare än minskar. Allt detta utgör ett gigantiskt hot mot oss alla.

Ändå har vi kanske inte riktigt uppfattat hur pass totalt detta hot egentligen är. Det har verkat ogripbart, att allt detta som vi har runt omkring oss, resultatet av flera miljarder års utveckling, plötsligt bara skulle

vara borta en dag. Att vi själva och alla andra och alla ting omkring oss helt enkelt skulle förintas. Och att ingen skulle sakna oss, ty alla som skulle vara i stånd till det skulle också vara borta.

Strax före jul i fjol besökte jag Hiroshima i Japan. Det var en gripande upplevelse. Där finns människorna som var utsatta för det allra första kärnvapen anfallet den 6 augusti 1945. De kan vittna om att katastrofen har inträffat.

Jag minns särskilt en fotograf som berättade för oss om vad som hände. Han skildrade offrens fruktansvärda belägenhet och fortsatte: Det var som en samling spöken, och jag kunde helt enkelt inte fotografera en så miserabel scen. Men jag förhärade mig och tryckte till sist på slutaren. ... Sedan jag tagit ett par bilder ansåg jag att jag fullgjort min plikt, och jag kunde inte stanna längre. Så jag ropade till dessa lidande människor att de skulle ta väl vara på sig och så återvände jag hem. Men än idag hör jag deras röster som bönfaller om vatten. Jag ser fortfarande framför mig dessa döende människor. Det var verkligen helvetet på jorden. Det var ett inferno. Var detta den verkliga världen." Ja, det var den verkliga världen ur en enskild människas perspektiv.

När det här inträffade fanns det 340.000 invånare i Hiroshima. En stad av knappt Göteborgs storlek. På tre sekunder föll staden i ruiner. Tiotusentals människor brändes ihjäl, blåste bort eller dödades av byggnader som föll samman. Ytterligare tiotusentals fick allvarliga skador som ingen kunde behandla - eller strålnings-skador som var detsamma som en säker dödsdom. En eldstorm härjade över staden i sex timmar efter explosionen. Ett massivt täcke av radioaktivt stoft föll över Hiroshima långt in på eftermiddagen, som ett svart regn. Efter tre månader hade 135.000 av Hiroshimas invånare avlidit. Och tusentals överlevande fick psykiska och fysiska skador, som ännu inte botats, 37 år senare.

Ett besök i Hiroshima är en erfarenhet som de ledande statsmännen i alla kärnvapenmakterna borde göra. Och det borde vara obligatoriskt för dem som nu arbetar med och talar om olika scenarios för hur ett framtida kärnvapenkrig skall gå till och hur det skall kunna vinnas, precis som om det hela utspelade sig på ett schackbräde.

Invånarna i Hiroshima vill gärna sprida upplysning om krigets fasor, för att hindra en upprepning. Många andra skildringar av vad som egentligen händer om kärnvapenladdningen en dag skulle användas, har blivit tillgängliga under senare tid. En aktiv grupp består av läkare, som beskriver det hela i mycket precisa och klara termer. Deras slutsats är klar. Mot skadorna efter ett kärnvapen-

krig finns helt enkelt inget botemedel. Det går inte att hela något som förstörts så grundligt som jorden efter ett kärnvapenkrig. Det enda som går att göra, säger läkarna, är att ta bort det som orsakar skadorna. Alltså - ta bort alla kärnvapen.

Journalisten Jonathan Schell har skrivit en uppmärksamrad bok om vad som sker när bomberna börjat falla. Arten människa kan komma att dö ut. En av sammanfattningarna lyder: "Ett samhälle av gräs och insekter." Det är vad som kan bli kvar här på jorden när kärnvapnen skördat alla sina offer - gräs och några insektssorter. Allt annat levande har dött.

En av de stora fasorna är att ozonlagret kring jorden kommer att förstöras om tillräckligt många kärnvapen exploderar. Det är ozonlagret som skyddar oss mot ultraviolett strålning i alltför höga doser. Skulle detta lager tunnas ut efter ett kärnvapenkrig, skulle det få nästan ofattbara konsekvenser. Av de eventuella överlevande skulle ingen kunna vistas utomhus i mer än tio minuter. Längre skulle inte människokroppen stå ut med den intensiva strålningen. Man kan undra hur många som då skulle överleva, när man knappast kan komma ut för att söka efter föda och vatten.

Trots all övertygande bevisning om kärnvapenkrigets följder, finns det människor och stater som fortsätter att

planera för just detta. Man utvecklar nya vapen som ökar risken för kärnvapenkrig, såsom neutronbomben. Och man utarbetar doktriner och teorier om hur man skulle kunna både föra och vinna ett så kallat begränsat kärnvapenkrig.

En sak har jag fått alldeles klart för mig efter mitt arbete med de här frågorna: Det går aldrig, aldrig att vinna ett kärnvapenkrig. I ett sådant krig finns det bara förlorare. Ett fullständigt kärnvapenkrig mellan supermakterna skulle leda till en oerhörd förstörelse, måhända till att hela det mänskliga släktet skulle utrotas. Och ett så kallat begränsat kärnvapenkrig skulle nästan med nödvändighet utvecklas till en total kärnvapenuppgörelse. När väl kriget brutit ut, är det inte lätt att bromsa och begränsa. Då använder man alla de medel man har.

Den senaste tidens intensiva kärnvapendebatt över hela världen, har inneburit ett slags rättegång mot kärnvapnen. De har dömts ut. Det går inte att känslomässigt försvara något så ohyggligt som kärnvapen. En värld som förbjuder dum-dum-kulor borde inte kunna tillåta kärnvapen. Det går heller inte att förståndsmässigt försvara ett vapen som är så oförnuftigt att man endast kan besegra motståndaren till priset av sin egen förintelse och död.

Den ömsesidiga avskräckningen mellan stormakterna är ett bräckligt skydd för människorna. Vi måste utarbeta

en alternativ strategi för överlevnad. Den måste bygga på insikten att säkerhet kan man icke längre nå mot sin förmenta motståndare, utan endast tillsammans med motståndaren.

Man kan icke längre hoppas på seger i ett kärnvapenkrig. Motståndarna skulle förenas endast i lidande och förintelse. De kan överleva bara tillsammans. Därför kan vi icke bygga den internationella säkerheten på hotet om ömsesidig förintelse. Den måste byggas på en strävan att överleva tillsammans.

På denna grundval kan man steg för steg minska rustningarna och spänningarna, skapa en nedåtgående spiral och, genom ömsesidiga överenskommelser, minska rustningarna.

Denna svåra uppgift kan aldrig statsmännen, experterna, regeringarna klara på egen hand. Just nu sker över hela världen ett väldigt folkligt och politiskt uppvaknande inför faran för krig. Miljoner människor i alla kontinenter deltar i nedrustningsarbetet. Där finns ungdomen. Där finns nya rörelser som läkare mot kärnvapen. Där finns alla de som arbetat inom det militära systemet, som kan det inifrån, militärerna, de politiska rådgivarna till presidenter. Där finns en strid ström av nya förslag om hur man kan begränsa rustningarna och hotet.

Nedrustningen måste drivas fram av folken själva i kraft av sin skräck för krigets fasor, som ett uttryck för sin längtan efter fred, i sin insikt om våldets otillräcklighet och om allt som förenar människor världen över. De kan aldrig nå ett bättre liv på våldets väg. De kan aldrig nå ett bättre liv genom att slösa bort sina resurser på kapprustningen. Detta är fredens oerhörda styrka. Endast i fred kan människor tillsammans bygga en bättre framtid.

Låt oss i Norden med all kraft delta i arbetet för freden.

x x x

Häromdagen lade den borgerliga regeringen i en proposition fram sin syn på vår framtida ekonomiska utveckling. Den sprudlade av optimism och glada tillrop. Vi är på rätt väg, säger man. Den borgerliga regeringens framsynta och kraftfulla politik har medfört, tycker man, att vi icke endast ser en ljusning vid horisonten, ett ljus i den berömda tunneln, vi kan också så smått börja bada i solsken. Ola Ullsten har utnämnt sig själv till världsmästare i duktighet med Thorbjörn Fälldin som co-driver.

Det där har vi hört förut. Så lät det också inför 1979 års val. Alla kurvor pekar uppåt, sade Ullsten den gången. Två dagar innan valet förklarade Fälldin, Ullsten och Bohman, på en fager bild under Djurgårdens ekar: Vi förde landet ur krisen.

Det pinsamma för de borgerliga är att vi nu har tillgång till facit. Vid den här tiden 1979 förutspådde regeringen att vi för 1980 och 1981 skulle få en tillväxt i ekonomin på ca 7 1/2 procent. Det blev 1/2 procent. Den privata konsumtionen skulle öka med 4 procent - den minskade med 1 1/2 procent. Exporten skulle öka med 15 procent, den minskade med 1 procent. Underskottet mot utlandet skulle bli 14 miljarder - det blev 34 1/2 miljarder.

Det var inga riktiga prognoser regeringen förelade folket. Det var blå dunster. Dagen efter valet kom krisen igen.

Det är mot den bakgrunden man skall bedöma trovärdigheten när man nu säger att vi är på rätt väg.

Sedan 1976 har vi haft en lägre tillväxt i ekonomin än någonsin.

Industriproduktionen har visat en sorglig utveckling och är nu tillbaka på 1973 års nivå.

Industrins investeringar är i år 30 procent lägre än 1976. Rätt väg?

Priserna har stigit med över 80 procent sedan 1976 och reallönerna har sjunkit med 10 procent. Statens skuld till utlandet har ökat från i praktiken ingenting 1976, till 60 miljarder kronor och underskottet i statsbudgeten har 20-dubblats. Rätt väg?

Nu stiger arbetslösheten och sysselsättningen minskar. I januari var arbetslösheten högre än någon tidigare januari, i februari redovisades de högsta februarisiffrorna, i mars de högsta marssiffrorna. Fler ungdomar än någonsin går arbetslösa. Ändå ger regeringen inte arbetsmarknadsverket de resurser de behöver för att hålla arbetslösheten nere. Det betyder att regeringen medvetet tillåter att arbetslösheten ökar. Det är denna trista verklighet som man försöker dölja med skrytsamma fraser om att vara bäst i världen.

Den fråga vi enkelt ställer till människorna är: Blev det ett bättre samhälle med ett borgerligt styre i Sverige?

Vi menar att resultatet ger besked om att de borgerliga icke har kunnat regera landet. De skall inte få fly undan det politiska ansvaret för de gångna sex åren, som varit så förödande för den svenska samhällsutvecklingen.

Vi måste slå fast sanningen - de borgerliga fick chansen att ge landet en politisk ledning. De klarade inte av uppgiften. Nu behövs en regering som kan regera. Det behövs en socialdemokratisk regering.

x x x

En socialdemokratisk regering efter höstens val står inför en mycket svår uppgift. Det gäller att återställa

styrkan i den svenska ekonomin - att åter nå en ekonomi i balans och tillväxt. För att detta skall bli möjligt, måste kampen mot arbetslösheten och en rättvis fördelning sättas i förgrunden.

Vi viker inte undan inför denna svåra uppgift. Det finns ingen annan som kan klara den. Vi har lagt fram ett omfattande program för hur vi vill angripa den ekonomiska krisen.

Det första en socialdemokratisk regering måste gripa sig an är att skapa rimliga förutsättningar för den kommande avtalsrörelsen.

Det är en avtalsrörelse som skall genomföras i en situation då löntagarna haft ett antal år med sjunkande reallöner och försämrade sociala förmåner, samtidigt som företagens vinster stiger. Men dessa höjda vinster har inte, som det hävdats från de borgerliga partierna och näringslivet, lett till ökad produktion, stigande investeringar och tryggare jobb. Motsatsen har snarare blivit fallet. Nu är borgerlighetens budskap att reallöneminskningarna och försämringen av de sociala förmånerna måste fortsätta samtidigt som vinsterna måste fortsätta att öka. Folket måste också i fortsättningen få det sämre för att näringslivet skall få det bättre, anser man.

Detta är omöjliga förutsättningar för en avtalsrörelse. Vi måste genomföra ett antal åtgärder för att skapa rimliga förutsättningar.

För det första: De borgerliga partierna försöker införa karensdagarna i sjukförsäkringen. Det är en klasslagstiftning som arbetarrörelsen inte kan acceptera. Den kommer att i hög grad komplicera en redan svår avtalssituation. Bland det första en socialdemokratisk regering kommer att göra, är att ta bort karensdagarna.

För det andra: De borgerliga låter arbetslösheten stiga. Samtidigt försämras de arbetslösas ersättningar. Det är en direkt utmaning mot löntagarna. En socialdemokratisk regering kommer omedelbart att rätta till de borgerliga partiernas försämringar av arbetslöshetsförsäkringen.

För det tredje: Vi måste på nytt föra en offensiv ekonomisk politik i landet för att få upp investeringarna och bekämpa arbetslösheten. Vi har lagt fram ett omfattande investeringsprogram inom främst kommunikationer, byggande och på energiområdet. Det måste omedelbart sättas igång.

För det fjärde: Vi måste genomföra någon form av vinstdelning. Skall löntagarna gå med på återhållsamma lönekrav även i fortsättningen, måste de få något i gengäld. De skall veta att om följderna blir mycket höga vinster i vissa företag, så skall en del av dessa vinster dras in. Sedan skall de återföras till näringslivet, men i sådana former att löntagarna har ett inflytande över hur pengarna används och kan se till att det blir till produktiva investeringar och inte till spekulation.

Ett mera omfattande förslag till löntagarfonder kan inte genomföras snabbt efter valet. Det återstår bland annat att utreda en del frågor. Men framför allt skall vi ta upp en bred diskussion när det gäller den tekniska utformningen av ett system med löntagarfonder.

Vi diskuterar gärna löntagarfonder. Vi anser att fonderna är ett viktigt led i lösningen av vissa mycket svåra problem - problem som måste få sin lösning om den ekonomiska krisen skall kunna bemästras. Med löntagarfonder kan vi lösa problemet med en ökad kapitalbildning för industrins behov, utan att det behöver ge upphov till en kraftig förstärkning av den redan alltför stora koncentrationen av makt och förmögenheter. Vi kan få lugna avtalsrörelser med måttligare lönekrav, eftersom löntagarna vet att det de avstår ifrån är pengar som de får inflytande över och som de kan se till att de används för att bygga ut industrin och trygga jobben. Därför håller vi fast vid kravet på löntagarfonder.

De borgerliga partierna har inga lösningar på de här problemen. Deras svar är ökade vinster, ökad makt och större förmögenheter åt dem som redan har. Deras svar är subventioner till aktieägarna, som alla får vara med och betala. Deras svar är aktiesparfonder, som ger inflytande åt sju fonddirektörer i bankpalatsen i Stockholm. Och de svaren duger inte. De borgerliga står tomhänta.

De hävdar att våra förslag om att via löntagarfonder sprida makt och inflytande till fler än idag, innebär ett hot mot demokratin. Det är naturligtvis rent nonsens. Men det finns ett reellt hot mot det västerländska demokratiska samhället - ett hot som de borgerliga partierna borde ta mera på allvar. Jag tänker då på de snart 30 miljoner arbetslösa i industriländerna. Av dessa är många ungdomar. För OECD-området räknar man under 1982 med en genomsnittlig ungdomsarbetslöshet på ca 15 procent. Bara i Västeuropa går nu över 4 miljoner ungdomar arbetslösa.

Detta är en social katastrof. Och det utgör ett starkt hot mot den politiska demokratin - mot stabiliteten i vårt samhällsskick.

Om samhället ställer ungdomarna utanför, då riskerar vi att ungdomen ställer sig utanför samhället. Om vi med våra demokratiska institutioner inte klarar av att ge ungdomen arbete och bostad, om ungdomen varken märker intresse eller handlingskraft när det gäller att lösa deras viktiga frågor, då riskerar vi alldeles klart att generationer tappar tilltron till politiken, till de demokratiska institutionerna, till själva demokratin. Då återstår bara anarkin.

Vi får redan rapporter från de engelska städerna där arbetslösa ungdomar deltar i rena upplopp, bränner och plundrar, från andra europeiska städer där vi har hus-

ockupationer och liknande, från ghettona i USA:s storstäder där nästan hälften av de svarta ungdomarna går utan arbete.

Då kan man inte svara att det är nödvändigt med ökad arbetslöshet för att få ner inflationen. Då räcker det inte med att, som Wirtén, vilja simma med marknadskrafterna. Då krävs det beslutsam handling till värn för människors rätt till arbete.

Det finns många brister i vårt samhälle som gör det svårt för barn och ungdomar. Många riskerar att slås ut tidigt i åldrarna. Det är ett gemensamt ansvar att skapa goda uppväxtvillkor för barnen - en bra barnomsorg, en god utbildning, arbete och bostad. Det är också ett gemensamt ansvar att visa omsorg och mänsklig omtanke om dem som växer upp. Det är lika viktigt som goda materiella villkor.

Vi behöver också skydda barnen och ungdomarna från en rad företeelser i samhället. Det gäller en allt mer hänsynslös kommersialisering och en växande ekonomisk och organiserad brottslighet. Visst är det viktigaste av allt att skapa sådana villkor för barn och ungdomar att de inte drabbas av utslagning och hamnar i missbruk. Men vi måste också direkt och hårt bekämpa brottsligheten på det här området. De som handlar med narkotika och de som på andra sätt profiterar på människors lidande och svaghet, har ingen hänsyn att vänta från oss.

Vi tycker att regeringen är allt för passiv på narkotikaområdet. Därför har vi lagt fram en rad egna förslag för att bekämpa knarket och hjälpa missbrukarna.

Det räcker ändå inte. Vi måste var och en vara beredda att ställa upp för våra medmänniskor, visa intresse och omtanke. Det är endast på den vägen som människor i svårigheter kan återfå tron på en bättre tillvaro.

Så handlar vårt budskap mycket om solidaritet och gemenskap. Den så kallade högervågen håller på att dö ut. Högerns idéer ter sig gammaldags och förlegade, ty högern vädjar ensidigt till människors egoism, deras kamp mot varandra. På den vägen kan man inte bygga ett samhälle med omtanke. Högerpartierna världen över har inte några lösningar på problemen. Deras enkla slagord om frihet och mera marknadskrafter lät bra till en början. I praktiken betydde de massarbetslöshet, fattigdom för många, växande sociala klyftor.

Vi socialdemokrater skall satsa på sysselsättning. Vi skall rätta till de borgerliga regeringarnas sociala försämringar: värdesäkringen av pensionerna, karenslösheten, arbetslöshetsförsäkringen, barnomsorgen. Vi redovisar hur detta skall finansieras. I övrigt ställer vi inte ut några stora löften om reformer. Ty vi vet att vår främsta uppgift blir att åter skapa ordning och reda i landets ekonomi. Vi måste åter ge landet en politisk ledning. Vi måste återvinna framtids-tron hos människorna i Sverige. Därför behöver vi en socialdemokratisk regering. Därför måste vi vinna valet i höst.